

УДК 347.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.57>

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА У СПРАВАХ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ ПРОЖИВАННЯ ЧОЛОВІКА ТА ЖІНКИ ОДНІЄЮ СІМ'ЄЮ БЕЗ РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ДОДАТКОВОГО СТРОКУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Риженко Н.О.,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету, адвокат
ORCID: 0000-0001-7688-0268
e-mail: n.ryzhenko@knu.edu.ua*

Кононець О.М.,
*кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного університету, адвокат
ORCID: 0000-0002-9134-5041
e-mail: o.kononets@knu.edu.ua*

Риженко Н.О., Кононець О.М. Особливості здійснення цивільного судочинства у справах про встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу та визначення додаткового строку для прийняття спадщини в період воєнного стану.

Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя. З часом у пар, що проживають у фактичних шлюбних відносинах виникають різні питання, проблеми, що потребують вирішення, зокрема, спадкування один після одного чоловіка та жінки, що проживали у цивільному шлюбі. Для реалізації свого права на спадщину, той з подружжя, який пережив іншого в цивільного шлюбі має звернутися до суду з заявою про встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Зазначені заяви розглядаються в порядку окремого або позовного провадження в залежності наявності чи відсутності спору про право. Так, у випадку звернення до суду з заявою у порядку окремого провадження, суддя відмовляє у відкритті окремого провадження у справі, якщо з заяви про встановлення зазначеного вище факту вбачається спір про право, а якщо спір про право буде виявлений під час розгляду справи, – залишає заяву без розгляду. ЦПК України встановлює вимоги до форми та змісту зазначеної вище заяви в порядку окремого провадження, а саме у ст. 318 ЦПК України та в порядку позовного провадження – ст. 175, 177 ЦПК України. Судовою практикою визначено, які саме докази є належними та допустимими для встановлення такого факту. Здебільшого такими доказами є докази спільного проживання, ведення спільного господарства, наявності у сторін спільного бюджету, проведення спільних витрат, придбання майна в інтересах сім'ї, наявності між сторонами подружніх взаємних прав та обов'язків та інших доказів. Після отримання судом рішення про встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу, спадкоємець звертається до нотаріуса з заявою про прийняття спадщини, однак, у випадку пропуску строку подання такої заяви, має право поновити строк для прийняття спадщини в судовому порядку. Зазначене питання розглядається в порядку позовного провадження з обов'язковим з'ясуванням поважності причин пропуску строку для прийняття спадщини та наявності чи відсутності інших спадкоємців. Правовий режим воєнного стану не зупиняє строків для подання заяви про прийняття спадщини. Спадкоємець має у визначений ЦК України шести-

місячний строк з дня відкриття спадщини звернутися з заявою про прийняття спадщини, а у випадку пропуску такого строку, поновлювати його в судовому порядку.

Ключові слова: факт спільного проживання, спадкоємець, спадщина, додатковий строк, воєнний стан, докази.

Ryzhenko N., Kononets O. Peculiarities of conducting civil proceedings in cases of establishing the fact of a man and a woman living in the same family without registering a marriage and determining an additional term for accepting inheritance during martial law.

Living in the same family of a woman and a man without marriage is not the basis for their rights and obligations as spouses. Over time, couples living in a de facto marriage relationship have various issues and problems that need to be solved, in particular, the succession of a man and a woman who lived in a civil marriage. In order to exercise his right to inheritance, the spouse who survived the other in a civil marriage must apply to the court to establish the fact that a man and a woman live in the same family without registering the marriage. These applications are considered in the order of separate or lawsuit proceedings, depending on the presence or absence of a legal dispute. Thus, in the case of an appeal to the court with a statement in the order of a separate proceeding, the judge refuses to open a separate proceeding in the case, if a dispute on the right can be seen from the statement to establish the above-mentioned fact, and if a dispute on the right is revealed during the consideration of the case, – leaves application without consideration. The CPC of Ukraine establishes requirements for the form and content of the above-mentioned application in the order of a separate proceeding, namely in Art. 318 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine and in the procedure of legal proceedings – Art. 175, 177 of the Civil Code of Ukraine. Judicial practice has determined which evidence is appropriate and admissible for establishing such a fact. For the most part, such evidence is evidence of joint residence, running a joint household, the parties having a joint budget, spending jointly, purchasing property in the interests of the family, the existence of mutual marital rights and obligations between the parties, and other evidence. After receiving a court decision establishing the fact that a man and a woman live in the same family without registering a marriage, the heir applies to the notary with an application for acceptance of inheritance, however, in case of missing the deadline for submitting such an application, he has the right to renew the deadline for acceptance of inheritance in court. The specified issue is considered in the procedure of legal proceedings with mandatory clarification of the validity of the reasons for missing the deadline for accepting the inheritance and the presence or absence of other heirs. The legal regime of martial law does not stop the deadlines for submitting an application for acceptance of inheritance. The heir must apply to the Central Committee of Ukraine within a period of six months from the day of the opening of the inheritance with an application for acceptance of the inheritance, and in case of missing such a period, renew it in court.

Key words: fact of cohabitation, heir, inheritance, additional term, martial law, evidence.

Постановка проблеми. Досить велика кількість пар в Україні проживає, в так званому, цивільному шлюбі. Однак, законодавство України не містить офіційного визначення зазначеного вище поняття та фактично не регулює зазначені відносини.

Так, у ч. 2 ст. 21 СК України [1] визначено, що проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя.

Разом з тим, з часом у пар, що проживають у фактичних шлюбних відносинах виникають різні питання, проблеми, що потребують вирішення. Однією з таких проблем є спадкування один після одного чоловіка та жінки, що проживали у цивільному шлюбі.

Зазначене питання є досить популярним на практиці, однак має низку складнощів у його вирішенні. Так, найперше питання, що постає – це встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Таким факт ми можемо встановити лише в судовому порядку.

Стан опрацювання. Питання щодо особливостей здійснення цивільного судочинства у справах про встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу та визначення додаткового строку для прийняття спадщини в період воєнного стану є малодослідженим, з точки зору науки. Більшість аспектів, що розкривають це питання висвітлені в нормативно-правових актах та судовій практиці.

Метою статті є аналіз особливостей здійснення цивільного судочинства у справах про встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу та визначення додаткового строку для прийняття спадщини в період воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Пунктом 6 ч. 1 ст. 315 ЦПК України [2] визначено, що суд розглядає справи про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу.

Стаття 318 ЦПК України [2] визначає вимоги до змісту заяви про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу, а саме: який факт заявник просить встановити та з якою метою; причини неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують цей факт; докази, що підтверджують факт. До заяви додаються докази, що підтверджують викладені в заяві обставини.

Однак, слід пам'ятати, що суддя відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо з заяви про встановлення факту, що має юридичне значення, вбачається спір про право, а якщо спір про право буде виявлений під час розгляду справи, – залишає заяву без розгляду (ч. 4 ст. 315 ЦПК України [2]).

У такому випадку, за правилами ч. 6 ст. 294 ЦПК України [2], якщо під час розгляду справи у порядку окремого провадження виникає спір про право, який вирішується в порядку позовного провадження, суд залишає заяву без розгляду і роз'яснює заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах.

Тобто, якщо померлі чоловік або жінка мають інших спадкоємців, та між ними може виникнути спір про спадкові права, відповідно, встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу буде розглядатися за правилами позовного провадження. Якщо інші спадкоємці відсутні, такий факт може бути встановлено в порядку окремого провадження.

Для встановлення спільного проживання однією сім'єю до уваги беруться показання свідків про спільне проживання фактичного подружжя та ведення ними спільного побуту, документи щодо місця реєстрації (фактичного проживання) чоловіка та жінки, фотографії певних подій, документи, що підтверджують придбання майна на користь сім'ї, витрачання коштів на спільні цілі (фіскальні чеки, договори купівлі-продажу, договори про відкриття банківського рахунку, депозитні договори та інші письмові докази) тощо (постанова Верховного Суду від 16.01.2019 року у справі № 343/1821/16-ц, провадження № 61-10270ск18) [3].

Належними та допустимими доказами проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу є, зокрема, докази спільного проживання, ведення спільного господарства, наявності у сторін спільного бюджету, проведення спільних витрат, придбання майна в інтересах сім'ї, наявності між сторонами подружніх взаємних прав та обов'язків, інших доказів, які вказують на наявність встановлених між сторонами відносин, притаманних подружжю. Факт реєстрації (проживання) жінки та чоловіка за однією адресою не є ні головною, ні обов'язковою ознакою наявності фактичного шлюбу (постанова Верховного Суду від 05.02.2020 року у справі № 712/7830/16-ц, провадження № 61-28377св18) [4].

Факт спільного проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу можна встановити лише після 1 січня 2004 року (після набуття чинності СК України). Крім того, одного лише встановлення такого факту недостатньо для того, щоб визнати майно подружжя таким, що є спільною сумісною власністю та має ділитися порівну (постанова Верховного Суду від 24.01.2020 року у справі № 546/912/16-ц, провадження № 61-36178св18) [5].

Відповідно до ст.ст. 1216, 1218, ч. ч. 1, 2 ст. 1258, ст. 1261, ч. 1 ст. 1264 ЦК України [6], спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців); до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті; спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово; у першу чергу право на спадкування за законом мають діти спадкодавця, у тому числі, зачаті за життя спадкодавця та народжені після його смерті, той з подружжя, який його пережив, та батьки; у четверту чергу право на спадкування за законом мають особи, які проживали зі спадкодавцем однією сім'єю не менш як п'ять років до часу відкриття спадщини.

За правилами ч. 2 ст. 1220, ч. 1 ст. 1270, ч.ч. 1, 2 ст. 1269 ЦК України [6] часом відкриття спадщини є день смерті особи; для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини; спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування заяву про прийняття спадщини. Заява про прийняття спадщини подається спадкоємцем особисто.

За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини, що зазначено у ч. 3 ст. 1272 ЦК України [6].

У пункті 24 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 року № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» [7], особа, яка не прийняла спадщину в установлений законом строк, може звернутися до суду з позовною заявою про визначення додаткового строку для прийняття спадщини відповідно до ч. 3 ст. 1272 ЦК України. Зазначене положення застосовується до спадкоємців, в яких право на спадкування виникло з набранням чинності зазначеним Кодексом.

Суди відкривають провадження в такій справі у разі відсутності письмової згоди спадкоємців, які прийняли спадщину (ч. ст. 1272 ЦК України [6]), а також за відсутності інших спадкоємців, які могли б дати письмову згоду на подання заяви до нотаріальної контори про прийняття спадщини. Відповідачами у такій справі є спадкоємці, які прийняли спадщину. При відсутності інших спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття відповідачами є територіальні громади в особі відповідних органів місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

При розгляді цих справ слід перевіряти наявність або відсутність спадкової справи стосовно спадкодавця у державній нотаріальній конторі за місцем відкриття спадщини, наявність у матеріалах справи обґрунтованої постанови про відмову нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії, зокрема відмови у видачі свідоцтва про право на спадщину. За наявності у спадковій справі заяви спадкоємця про відмову від права на спадщину його вимоги про визначення додаткового строку для прийняття спадщини задоволенню не підлягають.

Визначаючи спадкоємцеві додатковий строк для подання заяви про прийняття спадщини, суд не повинен вирішувати питання про визнання за ним права на спадщину. Спадкоємець після визначення йому додаткового строку для прийняття спадщини має право прийняти спадщину в порядку, установленому ст. 1269 ЦК України [6], звернувшись в нотаріальну контору, після чого вважається таким, що прийняв спадщину.

Вирішуючи питання про визначення особі додаткового строку, суд досліджує поважність причини пропуску строку для прийняття спадщини. При цьому необхідно виходити з того, що поважними є причини, пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для спадкоємця на вчинення цих дій.

Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [8] у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України [9], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [10], введено в Україні воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24.02.2022 року, строк дії якого неодноразово продовжувався, який діє станом на теперішній час.

Водночас, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до п. 20 ч. 1 ст. 106 Конституції України [9], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [5], Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 [8] введено воєнний стан з 05 години 30 хвилин 24.02.2022 строком на 30 діб, який в подальшому неодноразово продовжувався.

Відповідно до ст. 64 Конституції України [9], ст.ст. 12-1 і 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [10], ст.ст. 7 і 34 Закону України «Про нотаріат» [11], Указу Президента України від 24.02.2022 року № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» [8], 28.02.2022 року Кабінетом Міністрів України була прийнята Постанова № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [12].

З 29.06.2022 року діяли нові зміни щодо строків оформлення спадщини під час воєнного стану. Ці зміни були запроваджені на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 24.06.2022 року № 719 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату та державної реєстрації в умовах воєнного стану» [13].

Так, п. 3 постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [12] передбачено, що перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на 4 (чотири) місяці. Свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини.

Однак, судова практика Верховного Суду відрізняється щодо питання зупинення та продовження строків для прийняття спадщини.

Основним актом цивільного законодавства України є ЦК України [6]. Актами цивільного законодавства є також інші закони України, які приймаються відповідно до Конституції України [9] та ЦК України [6]. Якщо суб'єкт права законодавчої ініціативи подав до Верховної Ради України проект закону, який регулює цивільні відносини інакше, ніж цей ЦК України [6], він зобов'язаний одночасно подати проект закону про внесення змін до ЦК України. Поданий законопроект розглядається Верховною Радою України одночасно з відповідним проектом закону про внесення змін до ЦК України [6] (ч. 2 ст. 4 ЦК України [6]). Виходячи з виміру ієрархії актів цивільного законодавства по вертикалі, в ст. 4 ЦК України [6] встановлено повний перелік нормативно-правових актів, якими можуть регулюватися цивільні відносини. Крім Конституції України [9], ЦК України [6] та інших законів України, цивільні відносини можуть регулюватися, за загальним правилом, лише такими підзаконними актами, як: акти Президента України, видані у випадках, установлених виключно Конституцією України [9]; постанови Кабінету Міністрів України, що не суперечать положенням ЦК України [6] та інших законів України. Якщо постанова Кабінету Міністрів України суперечить положенням ЦК України [6], або іншому закону, мають застосовуватися відповідні положення ЦК України [6] або іншого закону. Інші органи державної влади України та органи влади Автономної Республіки Крим можуть видавати нормативні акти, що регулюють цивільні відносини, лише у випадках і в межах, установлених Конституцією України [9] та законом. Таким чином, можливість видання актів цивільного законодавства на підзаконному рівні для зазначених органів суттєвим чином обмежена.

Для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини. Якщо виникнення у особи права на спадкування залежить від неприйняття спадщини або відмови від її прийняття іншими спадкоємцями, строк для прийняття нею спадщини встановлюється у три місяці з моменту неприйняття іншими спадкоємцями спадщини або відмови від її прийняття (ст. 1270 ЦК України [6]).

Якщо спадкоємець протягом строку, встановленого ст. 1270 ЦК України [6], не подав заяву про прийняття спадщини, він вважається таким, що не прийняв її. За письмовою згодою спадкоємців, які прийняли спадщину, спадкоємець, який пропустив строк для прийняття спадщини, може подати заяву про прийняття спадщини нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини. За позовом спадкоємця, який пропустив строк для прийняття спадщини з поважної причини, суд може визначити йому додатковий строк, достатній для подання ним заяви про прийняття спадщини (ст. 1272 ЦК України [6]).

Спадкоємець за заповітом або за законом може відмовитися від прийняття спадщини протягом строку, встановленого ст. 1270 ЦК України [6]. Заява про відмову від прийняття спадщини подається нотаріусу або в сільських населених пунктах – уповноваженій на це посадовій особі відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини (ч. 1 ст. 1273 ЦК України [6]).

Установити, що на час воєнного стану перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття зупиняється. Свідectво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини (п. 3 постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [12] в редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин).

Тлумачення вказаних норм, з урахуванням виміру ієрархії актів цивільного законодавства по вертикалі, свідчить, що: правила щодо строку на прийняття спадщини (початок перебігу, наслідки спливу) регулюються ЦК України [6], який прийнятий Верховною Радою України і є основним актом цивільного законодавства України; строк на прийняття спадщини по своїй сутності є присічним (ст.ст. 1270, 1272 ЦК України [6]), оскільки його сплив призводить до того, що спадкоємець вважається таким, який не прийняв спадщину. Тобто сплив строку «присікає» право на прийняття спадщини. Проте в законі, вочевидь з урахуванням сутності права на прийняття спадщини, як майнового, передбачена можливість: за згодою самих спадкоємців, що прийняли спадщину, подати заяву про прийняття спадщини (ч. 2 ст. 1272 ЦК України [6]); для спадкоємця звернутися з позовною вимогою та за наявності поважної причини суд визначає додатковий строк на прийняття спадщини (ч. 3 ст. 1272 ЦК України [6]).

З урахуванням наведеного, якщо спадкоємець пропустив шестимісячний строк для подання заяви про прийняття спадщини з поважних причин, закон гарантує йому право на звернення до суду з позовом про визначення додаткового строку на подання такої заяви (постанова Верховного Суду від 21.01.2023 року у справі № 676/47/21, провадження № 61-8014св22) [14].

19.06.2023 року набрав чинності п.п. 2 п. 3 постанови Кабінету Міністрів України від 09.05.2023 року № 469 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату, державної реєстрації та функціонування державних електронних інформаційних ресурсів в умовах воєнного стану» [15], яким виключено п. 3 постанови КМУ від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [12], якою було встановлено, що протягом строку для прийняття спадщини або відмови від його ухвалення зупиняється на час дії воєнного стану, але не більше ніж на 4 місяці та свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення терміну для прийняття спадщини.

Висновки. З огляду на викладене вище, нами зроблено наступні висновки:

- цивільний шлюб є розповсюдженою формою відносин чоловіка та жінки в Україні;
- неврегульованим залишається питання спадкування один після одного чоловіка та жінки, що проживали у цивільному шлюбі;
- спочатку один з подружжя, що пережив іншого має в судовому порядку встановити факт проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу;
- ЦПК України визначає вимоги до змісту заяви про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу;
- суддя відмовляє у відкритті окремого провадження у справі, якщо з заяви про встановлення зазначеного вище факту вбачається спір про право, а якщо спір про право буде виявлений під час розгляду справи, – залишає заяву без розгляду;
- за наявності спору про право (якщо померлі чоловік або жінка мають інших спадкоємців), процесуальний закон передбачає право подати заяву про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу в порядку позовного провадження;
- доказами проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу є докази спільного проживання, ведення спільного господарства, наявності у сторін спільного бюджету, проведення спільних витрат, придбання майна в інтересах сім'ї, наявності між сторонами подружніх взаємних прав та обов'язків та інших доказів;
- після встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу, якщо тим з подружжя, хто пережив іншого пропущено строк для прийняття спадщини, він може звернутися до суду з відповідним позовом, зазначивши причини поважності пропуску такого строку, а суд може визначити йому додатковий строк;
- при розгляді справ про встановлення додаткового строку для прийняття спадщини слід перевіряти наявність або відсутність спадкової справи стосовно спадкодавця у державній нотаріальній конторі за місцем відкриття спадщини, наявність у матеріалах справи обґрунтованої постанови про відмову нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії, зокрема відмови у видачі свідоцтва про право на спадщину;
- суд досліджує поважність причини пропуску строку для прийняття спадщини. При цьому необхідно виходити з того, що поважними є причини, пов'язані з об'єктивними, непереборними, істотними труднощами для спадкоємця на вчинення цих дій.
- визначаючи спадкоємцеві додатковий строк для подання заяви про прийняття спадщини, суд не повинен вирішувати питання про визнання за ним права на спадщину;
- воєнний стан, що діє станом на тепер на території України, не є підставою для зупинення строків для прийняття спадщини. Спадкоємець має у визначений ЦК України шестимісячний строк з дня відкриття спадщини звернутися з заявою про прийняття спадщини, а у випадку пропуску такого строку, поновлювати його в судовому порядку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України: Кодекс України, Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

3. Постанова Верховного Суду від 16.01.2019 у справі № 343/1821/16-ц, провадження № 61-10270ск18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79572898>.
4. Постанова Верховного Суду від 05.02.2020 у справі № 712/7830/16-ц, провадження № 61-28377св18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87517287>.
5. Постанова Верховного Суду від 24.01.2020 у справі № 546/912/16-ц, провадження № 61-36178св18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87243018>.
6. Цивільний кодекс України: Кодекс України, Закон від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>.
8. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
9. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/stru#Stru>.
11. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» від 28.02.2022 № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>.
13. Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату та державної реєстрації в умовах воєнного стану» від 24.06.2022 № 719. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/719-2022-%D0%BF#Text>.
14. Постанова Верховного Суду від 21.01.2023 у справі № 676/47/21, провадження № 61-8014св22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108654283>.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо нотаріату, державної реєстрації та функціонування державних електронних інформаційних ресурсів в умовах воєнного стану» від 09.05.2023 № 469. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2023-%D0%BF#Text>.